Otázka: Právní řád a právní ochrana

Předmět: Společenské vědy, právo

Přidal(a): Bambuca

– pojem práva, prameny práva, právní normy, právní předpisy, systém práva

– uspořádání právního řádu ČR

– soustava soudů v České republice, charakter jejich činnosti

→ právo

PRÁVO

= soubor norem, vydaných a uznaných státem, které jsou pro společnost závazné, jejich zachování je vynucováno státní autoritou

Reguluje chování společnosti

Sankce – pokud se někdo odchýlí od žádoucího chování

Stát právo vytváří na základě společenských vztahů – právo tyto vztahy upevňuje

Ústava ČR říká:

- každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, ale nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá
- státní moc (státní orgány) slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon

– **Dělení práva:**

Subjektivní právo – právní možnost chovat se určitým způsobem, určitý subjekt má právo k něčemu či na něco (právo něco konat/nekonat, obdržet, požadovat…), právo možnosti volby zda bude/nebude své subjektivní právo vyžadovat, oprávnění požadovat plnění povinností druhých subjektů

Objektivní právo – soupis všech obecně závazných pravidel chování, všech možností, co smím, nesmím nebo musím – písemné vyjádření subjektivních práv, závazná pro všechny členy společnosti, všichni jej musí respektovat – sankce za porušení, obsaženo v právních normách (nařízení, zákony, vyhlášky,…)

– **Dějiny práva**

1 800 př. n. l. – Chammurapiho zákoník (babylonský král), princip odvety: oko za oko, zub za zub

5. stol. př. n. l. – Zákon dvanácti desek, římský zákon, obyčejové právo rodinné, sousedské, dědické, trestní, správní a procesní

9. stol. – Zákon sudnyj ljudem – slovanský překlad římského zákoníku (Cyril + Metoděj)

13. – 14. stol. – horní zákoník (Ius regale montanorum) – Václav II.

Boží soudy = ordály (např. přísaha na žhavé železo,…), zrušeny za Karla IV.

16. stol. – první právní předpisy: Zemská zřízení království českého

18. stol. – právní normy jako dnes: tereziánský a josefínský trestní kodex, tereziánský kodex soukromého práva

1811 – Obecný zákoník občanský (změněn až r. 1966)

Právní vědomí – ovlivňuje to, zda občané dodržují či porušují právo, má dvě strany:

- *Znalost práva* – představy lidí o platném právu, o tom, co je právní a co protiprávní, jaké chování je vynutitelné právní mocí
- *Názory na spravedlnost* – co je a co není spravedlivé, jaké hodnoty by mělo právo chránit či potlačovat

Mravní vědomí – lidé jsou přesvědčeni o správnosti něčeho, ne všechny normy odpovídající mravnímu vědomí jsou vyjádřeny právem

Ingnorantia iuris non excusat – neznalost práva neomlouvá

Právo je minimum morálky (morálka-jednotná pro určitou kulturu, národ)

Ratio legis – smysl, účel zákona

Spravedlnost (nespravedlnost) – stav věcí, který je žádoucí, nespravedlnost je stav, který je v rozporu s požadavkem obecného blaha a musí být odstraněn

Zákonnost (legalita) – stav společnosti, který je v souladu s právem; státní orgány jsou při tvorbě práva vázány zákonem

– **Právní řád** – souhrn všech pramenů práva, které platí v určitém státě

Každý stát má svůj vlastní právní řád, vyžaduje jeho dodržování po vlastních občanech i po cizincích

Každý je vázán právním řádem svého státu i když pobývá na území jiného státu, pokud se nedostává do rozporu s jeho právním řádem

– **Prameny práva** – formy, ve kterých je obsaženo objektivní právo

Druhy pramenů práva:

- *Normativní právní akty* – rozhodnutí, opatření či usnesení, všeobecně závazný právní předpis charakteru zákona, možnost užití státního donucení
- *Právní obyčeje, zvyklosti* – dnes se uplatňuje málo, obyčej, který je dlouhodobě a masově zachován, musí být dostatečně určitý
- *Soudní precedenty* – rozhodnutí, kterým se řídí případy dosud právně neupravené, vzor pro rozhodování do budoucnosti
- *Normativní smlouvy* – hlavní pramen práva mezinárodního

Psané prameny práva (materiální) – zákony, smlouvy, příp. právnická literatura (pokud je uznaná za pramen práva)

Nepsané prameny práva (formální) – obyčeje, příp. precedenty

– **Právní normy** – závazná obecná pravidla chování, která jsou vyjádřena státem uznanou formou a jejichž zachování je státní mocí vynutitelné

Struktura právní normy:

- Hypotéza – stanoví podmínky, za nichž se má realizovat pravidlo chování
- Dispozice – vlastní pravidlo chování, stanoví, komu a jako oprávnění a povinnosti vznikají

- Sankce – následky nezachování normy

Právní síla – vlastnost právní normy, jež ji činí nadřazenou jiné právní normě

Podle stupně právní síly dělíme **právní předpisy** na:

Prvotní (primární, originální) – ústavní zákony a zákony

Druhotné (sekundární, odvozené) – nařízení vlády, prováděcí vyhlášky ministerstev, vyhlášky obcí,…

Platnost právní normy – při její tvorbě jsou splněny všechny náležitosti předepsané právním systémem

Působnost právní normy – rozsah použití normy na konkrétní případ

Zákony – základní druh normativních právních aktů

Pravidla závazná pro jakékoliv subjekty – státní orgány, právnické i fyzické osoby

Běžné zákony

Zákony ústavní – vyšší stupeň právní síly, ústava

Zákoník (kodex) – soubor systematicky uspořádaných norem celého odvětví např. občanský, obchodní, práce, …

Změny zákona – prostřednictvím **novel** = nové znění zákona

– **Systém práva**

Soukromé – účastníci jsou si rovni (občanské, rodinné)

Veřejné – stát je nadřazený (trestní)

– **Právní řád ČR**

Prameny práva v ČR – normativní akty

Pravomoc vydávat normativní akty mají:

- Parlament – ústavní a běžné zákony, popř. zákonná opatření Senátu
- Výkonné státní orgány – vláda (nařízení vlády), ministerstva a jiné správní orgány (vyhlášky, opatření)
- Orgány územní samosprávy – vyhlášky

Sbírka zákonů – oficiální seznam normativních právních aktů (kromě vyhlášek obcí)

PRÁVNÍ OCHRANA

Kontrolní systém – v případě narušení zákona usiluje o znovuobnovení

Systém soudnictví – chrání dodržování práva

Soudy – nestranné a nezávislé instituce, soudce se řídí pouze platným zákonem

Soudy: civilní (obchodní a správní) – např. rozvod

trestní – projednává trestní činy (loupež, vražda, podvod,…)

– **Soustava soudů v ČR**

Hierarchicky uspořádaná soudní soustava, vztahy nadřízenosti a podřízenosti

Nejvyšší soud – vrcholný soudní orgán, sleduje rozhodnutí vrchních soudů

Vrchní soudy – vykládají zákony a jiné právní předpisy, dva: Praha, Olomouc

Krajské soudy – rozhoduje o věcech právně složitých a společensky významných (ochrana osobnosti, autorská práva)

Okresní soudy – nejnižší orgány, projednávají věci z oblasti občanskoprávní, rodinné, obchodní, hospodářských vztahů

Ústavní soud – dohlíží na dodržování ústavnosti, rozhoduje o zrušení zákonů, proti jeho rozhodnutí se nelze odvolat, v Praze, 15 soudců na 10 let

Odvolávací instance: krajské a vrchní soudy

Soudce: nesmí vykonávat žádnou jinou veřejnou funkci

musí to být bezúhonný občan starší 25 let

vysokoškolské právnické vzdělání + složení justiční zkoušky

jmenuje je prezident

samosoudce – civilní záležitosti (rozvodové řízení)

senát – tříčlenný, předseda soudu a 2 přísedící – závažné trestné činy

– **Státní zastupitelství** – státní úřad, který se vedle soudů významně podílí na právní ochraně

upozorňuje na nezákonnosti, stíhá trestné činy, dohlíží na zachovávání zákonů,…

Státní zástupce – u soudu zastupuje stát, podává žalobu jménem státu

nejvyššího státního zástupce jmenuje a odvolává vláda

další státní zástupci jsou jmenováni nejvyšším státním zástupcem na dobu neomezenou

Nejvyšší státní zastupitelství

Vrchní státní zastupitelství

Krajské státní zastupitelství

Okresní státní zastupitelství

Další orgány právní ochrany:

- Advokáti – oprávnění zastupovat klienty před soudy i ostatními orgány, obhájci v trestním řízení
- Notáři – ochrana práv, sepisování veřejných listin (závěti, závažné smlouvy), osvědčování právně významných skutečností = vidimace (shoda opisu, kopie), ověření podpisu určité osoby, osvědčování průběhu losování, běžná právní pomoc, zastupování fyzických a právnických osob při správním a občanském soudním řízení, notáře jmenuje ministr spravedlnosti
- Daňoví poradci – právní pomoc, finančně ekonomické rady – daně, odvody, poplatky,…

Mohou zastupovat svého klienta při jednání s finančním úřadem (např. daňové přiznání)

- Veřejný ochránce práv – nezávislý orgán právní ochrany